

SEŃKO WŁADYSŁAW – filozof, historyk filozofii, ur. 15 VII 1928 w Skomorochach Wielkich (powiat Hrubieszów).

Studiował filologię klasyczną na KUL (1947–1949) pod kierunkiem M. Plezi, T. M. Milewskiego i na UW (1949–1952) pod kierunkiem A. Krokiewicza i K. Kumanieckiego. Na UW uzyskał magisterium w 1952 na podstawie pracy *Protagoras quid de cognitione senserit* (promotor Krokiewicz). Następnie odbył studia z filozofii na KUL (1955–1959) pod kierunkiem S. Swieżawskiego i M. A. Krąpca, uzyskując w 1957 magisterium na podstawie pracy *Jakub z Gostynina i jego Komentarz do Liber de causis*, (promotor Swieżawski), a w 1959 doktorat z filozofii na podstawie dysertacji *Nieznany traktat Tomasza Suttona „De esse et essentia” w rękopisie BJ 1855* (promotor Swieżawski). W latach 1959–1960 specjalizował się w dziedzinie mediewistyki u E.-R. Labande’a i M.-Th. d’Alverny w Centre d’Études Supérieures de la Civilisation Médiévale w Poitiers (Francja). Habilitację uzyskał w IFiS PAN w 1966 na podstawie rozprawy *Tomasza Wiltona „Quaestio disputata de anima intellectiva”*. Odbył staże naukowe w École Pratique des Hautes Études (Paris), w Institut de Philosophie de Louvain i w Centre de Wulf-Mansion w Belgii, Österreichische Akademie der Wissenschaften (Wiedeń), Centre Nationale de la Recherche Scientifique – Institut de Recherche et d’Histoire des Textes (Paryż), w 1970 w Istituto di Filosofia (Rzym). Pracował w dziale rpsów i starodruków BN w Warszawie (1955–1956), był wykładowcą na KUL (1956–1968), pracownikiem naukowym IFiS PAN w Warszawie (od 1957). W 1990 został prof. zwyczajnym. W latach 1982–1992 kierował Katedrą Historii Filozofii Polskiej na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej ATK.

W 1958 założył i był redaktorem naczelnym czasopisma „Mediaevalia Philosophica Polonorum”, a także kolekcji wydawniczej „Textus et Studia Historiam Theologiae in Polonia Excultae Spectantia” publikowanej na ATK (1971–1990), od 1961 członkiem kolegium redakcyjnego „Studiów Mediewistycznych”, od 1982 „Przeglądu Tomistycznego”. Obecnie jest redaktorem naczelnym dwujęzycznej serii wydawniczej „Ad Fontes” w Kętach.

Jest członkiem m.in. Société Internationale pour l’Étude de la Philosophie Médiévale (Louvain), Società Internazionale Tommaso d’Aquino

(Roma), Internationale Gesellschaft für Theologische Mediävistik (Bonn), Polskiego Tow. Filozoficznego, Tow. Naukowego KUL.

Główne dzieła S.: *Le commentaire de Thomas Sutton sur le Cathégories d'Aristote dans le ms IV Q 3 de la Bibliothèque de l'Université de Wrocław* (MPhP 4 (1959), 35–38); *Les commentaires anonymes du XVe s. sur le „De ente et essentia” de S. Thomas d'Aquin* (MPhP 3 (1959), 7–16); *Quelques informations sur les manuscrits des „Theoremata de esse et essentia” de Gilles de Rome* (tamże, 22–29); *Les opinions d'Hervé de Nédellec au sujet de l'essence et de l'existence* (MPhP 10 (1961), 59–74); *Un traité, inconnu De esse et essentia* (AHDLMA 28 (1961), 229–269); *Les traités „De universalibus” attribués à Gilles de Rome* (Augustiniana 10 (1962), 443–450); *La „Quaestio disputata de anima intellectiva” de Thomas Wilton dans le manuscrit 53/102 de la Bibliothèque du Grand Séminaire de Pelplin* (w: *Die Metaphysik im Mittelalter*, B 1963, 464–471); *Jean de Jandun et Thomas Wilton. Contribution à l'établissement des sources des „Quaestiones super I–III De anima” de Jean de Jandun* (Bulletin de la Société Internationale pour l'étude de la philosophie médiévale 5 (1963), 139–144); *Les opinions de Thomas Wilton sur la nature de l'âme humaine* (RFNS 56 (1964), 581–604); *Trzy studia nad spuścizną i poglądami Tomaszona* (SMed 11 (1970), 111–283); *Kilka uwag na temat historii Tomaszowego pojęcia istnienia we wczesnej szkole tomistycznej* (PrzTom 3 (1987), 21–27); *Jak rozumieć filozofię średniowieczną* (Wwa 1993, Kęty 2001²); *Piotr Wysz z Radolina (ok. 1354–1414) i jego dzieło „Speculum aureum”* (Wwa 1995); *O paryskiej edycji łacińskiego przekładu dzieła Mojżesza Majmonidesa znanego pod tytułem „Dux neutrorum”* (PrzTom 8 (2000), 313–323).

S. opracował m.in.: *Johannis Picardi de Lichtenberg „Quaestio disputata de esse et essentia”* (MPhP 8 (1961), 3–28); *Tomasza Wiltona „Quaestio disputata de anima intellectiva”* (SMed 5 (1964), 1–189); *Mateusza z Krakowa „De praxi Romanae Curiae”* (Wr 1969); *Rękopisy Biblioteki Seminarium Duchownego w Pelplinie* (Wwa 1969); *Mateusz z Krakowa, O praktykach Kurii Rzymskiej oraz Dwa kazania synodalne o naprawie obyczajów kleru* (Wwa 1970); *Pseudo-Aegidii Romani „Tractatus de universalibus”* (MPhP 14 (1970), 55–86); *M. Giele, Un commentaire averroïste du traité de l'âme d'Aristote* (MPhP 15 (1971), 1–167); *Mateusza z*

Krakowa Opuscula theologica (Wwa 1974); Johannes Falkenberg, *De monarchia mundi* (Wr 1975; pt. *De monarchia mundi. Krakowska redakcja J. Falkenberga*, Wwa 1986); Tomasza z Akwinu opusculum „*De ente et essentia*” (Wwa 1978, 5–78; drugą część książki stanowi praca zbiorowa: *Spór o realną różnicę między istotą i istnieniem na przełomie XIII i XIV w.*); *Repertorium commentariorum medii aevi in Aristotelem Latinorum, quae in bibliothecis publicis Parisiis asservantur* (I–II, Wwa 1982); Dante Alighieri, *Monarchia* (Kęty 2002); Henricus Bitterfeld de Brega, *Tractatus de vita contemplativa et activa* (wyd. z B. Mazurem, R. Tatarzyńskim, Wwa 2003); *Trzy traktaty Jana Falkenberga na temat tyranobójstwa przedstawione na soborze w Konstancji w 1416 r.* (PrzTom 10 (2004), 87–123); Marsyliusz z Padwy, *Obrońca Pokoju* (Kęty 2006); Mateusz z Krakowa, *O praktykach Kurii Rzymskiej* (Kęty 2007); Boecjusz z Dacji, *O wieczności świata. O dobru najwyższym. O snach. O poznaniu rozumowym* (Kęty 2009); Tomasz z Akwinu, *Byt i istota* (Kęty 2009).

BADANIA NAD FILOZOFIĄ ŚREDNIOWIECZNĄ. S. zajmował się badaniem rpsów średniowiecznych, ich wyszukiwaniem w zbiorach bibliotecznych i wyd. kryt., co wiązało się z pisaniem studiów analitycznych poświęconych poszczególnym traktatom. Bliska mu była myśl chrześcijańskiego średniowiecza. Szczególnie cenił edycję przekładu *De ente et essentia* Tomasza z Akwinu. Przekład ten przygotował w pierwszej wersji jeszcze w latach 50. XX w. Do przekładu dołączył słownik i studium poświęcone sporowi o relację istoty do istnienia w XIII i XIV w.

Syntetyczny obraz filozofii średniowiecznej dał w pracy *Jak rozumieć filozofię średniowieczną*. Wykorzystał w nim wiedzę o filozofii tej epoki ustaloną przez kilka pokoleń mediewistów, a także na podstawie własnych badań. Filozofię średniowieczną przedstawił jako kontynuację myśli filozoficznej antyku gr.-rzymskiego, w której odwrócono jednak widzenie świata przez odrzucenie starożytnego necessityzmu, a wyakcentowanie teorii creatio ex nihilo, nieskończoności i osobowego charakteru Boga, opatrności Bożej nad światem i wolności ludzkiej woli, dzięki której człowiek jest suwerenną jednostką w otaczającym go świecie przyrody, a także wobec swego Stwórcy.

Uważał, że myśl średniowieczna dowartościowała to, co wieczne, m.in. życie przyszłe zbawionych, upatrując w życiu doczesnym pielgrzymowanie ku szczęściu wiecznemu w Bogu. Filozofia tej epoki wyróżniała w związku z powyższym „teorię dwu prawd” i 2 cele człowieka: doczesny i wieczny. Zdaniem S., interpretującego wizję Dantego, ku celowi doczesnemu miała prowadzić człowieka filozofia, ku celowi wiecznemu teologia. Rozdzielenie tych dwu celów doprowadziło w dalszej perspektywie dziejowej do coraz większego oddzielania się teologii i związanej z nią refleksji od filozofii i wyodrębniających się stopniowo nauk szczegółowych.

Pomimo nikłej znajomości dialogów Platona, średniowiecze wytworzyło filozofię przenikniętą duchem Akademii, oddziałującej przez doktrynę św. Augustyna i neoplatonizmu Pseudo-Dionizego Areopagity, Jana Szkota Eriugeny czy *Księgi o przyczynach*. Dzieła Arystotelesa oddziaływały najpierw jedynie w sferze logiki, a od XIII w. w dziedzinie teorii bytu, filozofii przyrody, nauki o duszy, etyki i polityki. Wpływ arystotelizmu miał ogromne znaczenie, ale głównie dlatego, że poznanie nowej porcji nauki filozofów starożytnych stało się ułatwieniem dla rozbicia ustalonego w początkach średniowiecza spójnego, chrześcijańskiego obrazu człowieka i świata.

PROBLEMATYKA BOGA. Głównym problemem filozoficznej i teologicznej refleksji średniowiecza było zagadnienie Boga. Już w czasach ojców Kościoła nastąpiło odejście od pojmowania Boga jako Absolutu nieinteresującego się światem. Pod wpływem Pisma Świętego pojawiła się problematyka Boga jako Stwórcy. Pod wpływem Księgi Wyjścia upowszechniło się w dociekaniach filozoficznych i teologicznych określenie Boga jako „Ten, który jest”. Łączyło się ono z gr. filozoficznym pojęciem bytu (gr. τὸ ὄν [to on] – można tłumaczyć: imiesłowowo jako „będący” lub rzeczownikowo jako „to, co jest”). Akcentowano osobowy charakter Boga-Stwórcy, sprawującego opatrność nad światem.

Średniowiecze preferowało w myśleniu kategorie abstrakcyjne, służące opisywaniu rzeczywistości ponadzmysłowej i duchowej, co było zdecydowanie bliższe duchowi filozofii starożytnego antyku gr. niż przewartościowanie celów i dążeń człowieka w renesansie XIV–XVI w., przez skierowanie się ku temu, co zmysłowe i materialne.

S. Bafia, *Władysław S., Jak rozumieć filozofię średniowieczną [...]*
[recenzja], SPCh 32 (1996) nr 1, 325–330; SMed 33 (1998), VI–XI (nr
poświęcony S.).

Tomasz Pawlikowski